

Проблема доступу до Верховного Суду. Погляд Адвоката

Олексій Степаненко, радник EQUITY

EQUITY
attorneys at law

Практика ЄСПЛ:

Право на доступ до суду не є абсолютним та може обмежуватись державою, але такою мірою, щоб сама суть права не була зведена нанівець (ст.6 ЄКПЛ).

МЕТА обмежень:

зменшення навантаження на суд та захист права громадян на доступ до правосуддя, щоб:

- ▶ Дисциплінувати сторони
- ▶ Зменшити навантаження на сторони

ВИСНОВОК:

поняття доступу до судочинства перебуває у нерозривному зв'язку з питанням розвантаження судової системи, а метою законодавця є досягнення справедливого балансу щоб розвантаження суддів не призводило до обмеження права доступу до суду осіб.

І. Касаційні фільтри

Законом встановлюється можливість оскаржити в касаційному порядку рішення суду апеляційної інстанції виключно у наступних випадках:

(287 ГПК України)

- 1.** застосування норми права без урахування правового висновку Верховного Суду щодо застосування норми у подібних правовідносинах;
- 2.** обґрунтування необхідності відступлення від існуючого правового висновку Верховного Суду щодо застосування норми права у подібних правовідносинах та застосованого судом апеляційної інстанції в оскаржуваному судовому рішенні;
- 3.** якщо відсутній висновок Верховного Суду щодо питання застосування норми права у подібних правовідносинах;
- 4.** наявності грубих порушень норм процесуального права.

ПРОБЛЕМИ КАСАЦІЙНИХ ФІЛЬТРІВ

1. Дисбаланс → низька якість правосуддя у нижчих інстанціях

Статистика

скасовані або змінені
судові рішення судів нижчої інстанції
з боку ВС (I півріччя 2019)

КАС ВС – 40%,
КГС ВС – 26%,

КЦС ВС – 34,5%,
ККС ВС – 48,6%.

У нас
проблеми,
колеги

Висновок: Фактично вказані касаційні фільтри порушують баланс між питанням доступу до правосуддя та розвантаження суду.

2. Касаційні фільтри не виконують функцію розвантаження суду

МЕХАНІЗМ:

Суд повинен дослідити матеріали справи та здійснити аналіз практики ВС на предмет наявності правових висновків та/або встановити відсутність правового висновку у конкретному питанні.

ПИТАННЯ:

ЯКИМ ЧИНОМ СУД НА СТАДІЇ ВІДКРИТТЯ КАСАЦІЙНОГО ПРОВАДЖЕННЯ МАЄ ДОСЛІДЖУВАТИ ВЕЛИКУ КІЛЬКІСТЬ ПРАКТИКИ?

3. Необхідність відступлення від правового висновку Верховного Суду

1. Про який саме висновок Верховного Суду іде мова?

2. Є окремі самостійні підстави (процедури) передачі справ на розгляд Великої Палати та Об'єднаної Палати.

▼ **Об'єднана Палата:** ч. 2 ст. 302 ГПК України

▼ **Велика Палата:** ч. 3 ст. 403 ГПК України

II. ПРАВО КАСАЦІЙНОГО ОСКАРЖЕННЯ РІШЕНЬ ОСОБАМИ, ЯКІ НЕ БРАЛИ УЧАСТЬ В РОЗГЛЯДІ СПРАВИ

ВНЕСЕНІ ЗМІНИ:

Закон України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України щодо вдосконалення порядку розгляду судових справ» № 460-ІХ від 15 січня 2020 року (надалі – Закон).

СУТЬ ПРОБЛЕМИ ЯКА ІСНУВАЛА:

Як було?

ч.4 ст.287 ГПК України

Особа, яка не брала участі у справі, якщо суд вирішив питання про її права, інтереси та (або) обов'язки, має право подати касаційну скаргу на судові рішення лише після його перегляду в апеляційному порядку за її апеляційною скаргою.

Протилежна судова практика

(справа 922/4819/16 від 04.06.2018)

Виокремили два випадки

- оскарження рішення апеляції
- оскарження рішення суду першої інстанції залишеного в силі апеляційним судом

Як стало?

ч.4 ст.287 ГПК України

Особа, яка не брала участі у справі, якщо суд вирішив питання про її права, інтереси та (або) обов'язки, має право подати касаційну скаргу на судові рішення лише після його перегляду в апеляційному порядку за її апеляційною скаргою, крім випадку, коли судові рішення про права, інтереси та (або) обов'язки такої особи було ухвалено безпосередньо судом апеляційної інстанції.

III. РОЗГЛЯД КАСАЦІЙНИХ СКАРГ В ПОРЯДКУ СПРОЩЕНОГО ПРОВАДЖЕННЯ (АДМІН. ЮРИСДИКЦІЯ)

КАС України передбачає два види позовного провадження (ч.1 ст.12 КАС України): **загальне та позовне**

Стаття 345. Касаційний розгляд справи в порядку письмового провадження за наявними у справі матеріалами

Суд касаційної інстанції може розглянути справу в порядку **ПИСЬМОВОГО ПРОВАДЖЕННЯ** за наявними у справі матеріалами у разі:

1. відсутності клопотань від усіх учасників справи про розгляд справи за їх участю;
2. неприбуття жодного з учасників справи у судове засідання, хоча вони були належним чином повідомлені про дату, час і місце судового засідання;
3. перегляду ухвал судів першої та апеляційної інстанцій;
4. перегляду рішень суду першої інстанції та постанов апеляційної інстанції у справах, розглянутих за правилами спрощеного позовного провадження.

Підстави недопущення учасників до розгляду?

Інші юрисдикції

- ▶ Інститут письмового провадження в касаційній інстанції не практикується в цивільному, господарському, кримінальному судочинстві. Це створює нерівність у доступі до судочинства.

Однаковий обсяг роботи у суддів

- ▶ для застосування касаційних фільтрів суд всеодно повинен перевірити наявність підстав для їх застосування.

Правило на практиці

- ▶ «Якщо справа розглядається в письмовому провадженні, отже рішення попередніх інстанцій буде залишене без змін. Якщо справа призначається до розгляду, швидше за все рішення попередньої інстанції буде скасоване».

ВИСНОВОК

На сьогоднішній день касаційні фільтри не виконують мети задля якої вони впроваджувались.

ЧОМУ?

1. Не виконується мета розвантаження суду
2. Касаційні фільтри призводять до порушення права громадян на доступ до правосуддя у зв'язку з чим судді широко тлумачать їх і незважаючи на формальну невідповідність касаційної скарги касаційним фільтрам, приймають такі скарги до розгляду.

ЩО РОБИТИ?

1. Виключити норм про касаційні фільтри
2. Розширити перелік касаційних фільтрів шляхом надання учасникам справи ширшого права оскаржити в касаційному порядку рішення суду

Так не працює

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ!